

1. Указ Президента України „Про заходи щодо вдосконалення системи вищої освіти України” // Урядовий кур’єр. Орієнтир. – 2004. – №36. – С.2.

2. Фромент Э. Европейское пространство высшего образования: Новые рамки развития // Высшее образование. – 2003. – №6. – С.38-40.

3. Концепція розвитку економічної освіти в Україні // Освіта України. – 2004. – №6. – С.4-5.

4. Освітньо-професійна програма підготовки бакалавра напряму 0501 – „Економіка і підприємництво” // Галуzeвий стандарт вищої освіти. – К.: – МОН України, 2002. – 107 с.

5. Освітньо-професійна програма підготовки спеціаліста напряму 0501 – „Економіка і підприємництво” // Галуzeвий стандарт вищої освіти.. – К.: – МОН України, 2002. – 59 с.

Отримано 27.04.2004

УДК 657

Л.В.ЧИЖЕВСЬКА

Житомирський державний технологічний університет

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИСОКУ ЯКІСТЬ ВИЩОЇ БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ОСВІТИ

Розглядаються проблеми здобуття якісної вищої освіти з бухгалтерського обліку, пропонуються шляхи її покращення.

Кількість навчальних закладів, які сьогодні надають освіту зі спеціальності “Облік і аудит”, вражає різноманітністю та широким вибором. Чи не тому маємо перевиробництво у наданні освітянських послуг з бухгалтерського обліку, звідси – непрацевлаштованість випускників. Проте останнє відбувається й через низьку якість таких послуг. До усвідомлення даного факту вже прийшли викладачі провідних закладів освіти з даного напрямку в Україні. Це підтверджується багатьма виступами і дискусіями на конференціях, що періодично відбуваються на базі провідних навчальних закладів. Серед останніх особливо плідними з даного питання можна виділити конференції “Бухгалтерський облік і контроль в управлінні підприємством” (Полтава, 24-25 квітня 2003р.) [3], “Менеджмент малого и среднего бизнеса: проблемы, обучение, перспективы” (Севастополь, 23-27 вересня 2002р.) [4], Другу міжнародну наукову конференцію “Світова глобалізація економіки та її вплив на розвиток бухгалтерського обліку” (Житомир, 29-30 травня 2003р.) [2]. На них було започатковано вирішення даної проблеми, у продовження якої ми висвітлюємо інші можливі шляхи подолання не завжди належної якості освітянських послуг.

Відомо, що якість послуг на ринку прямо залежить від запитів їх споживачів. На ринку освітянських послуг основними споживачами є студенти. Проте, як показало проведене анкетування студентів першого курсу, більшість з них (67%) не мають чіткого уявлення про майбутню

професію і, як наслідок, ставлять за мету не здобуття професійних знань, а отримання диплому. Н.Гуляєва слушно зазначає, що після закінчення вищого навчального закладу студенти стають неперспективними спеціалістами, які з часом не працюють за фахом, а перекваліфіковуються, не виправдовуючи витрачених на їхнє навчання коштів [1, с.47]. Отже, можна констатувати, що в цілому стимулювання якості освіти з боку студентів здійснюється досить неефективно. А тому суворіші вимоги до освіти висувуються саме новим економічним середовищем, якому притаманні стратегічне планування, маркетингові дослідження.

У зв'язку з цим ми бачимо наступні шляхи щодо вирішення проблеми.

1. *Наближення теоретичного навчання до практичної роботи.* Отриманню практичних навиків передують виклад теоретичних знань. Проте і те, і інше передбачає вміння передати ці знання і навики. І тут ми стикаємось з іншою проблемою – що краще: викладач-практик чи викладач-теоретик? Не секрет, що для такої кількості навчальних закладів та курсів, яким необхідні фахівці з обліку, подекуди не вистачає викладачів зі стажем та науковими ступенями. Ось і вимушені керівники запрошувати на роботу бухгалтерів-практиків. Безперечно, це має ряд переваг: актуальність і реальність поданого матеріалу, їх важливість для студентів і т.д. Проте не поодинокі випадки, коли бухгалтер зі стажем, професіонал у своїй справі, не може методично грамотно передати знання: забігає наперед, не пояснивши основи, не надає належної уваги тому, що, на його погляд, “само собою зрозуміле”. З іншого боку, надмірно “затеоретизований” викладач подає, як правило, “мертвий” матеріал, тобто просто відтворює тексти нормативних документів, П(С)БО, підручників. Крім того, викладач, який вмів тільки викладати, а не реалізовує себе на практиці, часто з фінансових міркувань одночасно працює в кількох навчальних закладах. А це у більшості випадків значно зменшує якість викладання в окремо взятому ВНЗ. Де ж вихід? На наш погляд, в оптимальному співвідношенні практичної та теоретичної діяльності викладача. Ще один варіант – на молодших курсах залучати до роботи переважно викладачів-теоретиків, а на старших – практиків.

2. *Індивідуальний підхід до навчального процесу кожного студента.* Викладач повинен вивчати рівень підготовки і особливості мислення кожного студента, що забезпечить, в свою чергу, доступність навчання. При підготовці обліковців необхідно завжди дотримуватися цього принципу: враховувати рівень освіти, вікові особливості, рівень підготовки, розумові здібності, практичний і життєвий досвід кожного студента.

Індивідуальний підхід можливий лише з урахуванням особливостей фізичного і психічного розвитку кожного студента. Знати студента – це не тільки бачити його недоліки у роботі, але й зрозуміти характерні риси його поведінки, що дасть змогу визначити фактори впливу на студента з метою підвищення його інтересу до навчання.

Проте хотілося б звернути увагу ще на один, на жаль, менш поширений спосіб індивідуалізації навчання бухгалтерському обліку. Це – самостійна робота студентів.

Самостійна робота – основа будь-якої освіти, а особливо вищої. У сучасному вищому навчальному закладі самостійна робота для студентів є засобом оволодіння глибокими знаннями, формування у них активності й самостійності, розвитку розумових здібностей. Тому важливе завдання викладача – навчити студентів самостійно здобувати й застосовувати знання, працювати ефективно, а головне – творчо.

Викладач вищого навчального закладу лише певним чином організовує пізнавальну діяльність студентів, саме ж пізнання здійснює сам студент. Самостійна робота студента є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у вільний від занять час. Вона починається з першої лекції і охоплює весь період навчання у вищому навчальному закладі.

Ступінь самостійності під час виконання відповідних завдань виступає критерієм оцінки розвитку інтелектуальних умінь студентів. При цьому здатність студента самостійно, без допомоги викладача, виконувати завдання, яке потребує виконання тієї чи іншої операції, свідчить про найвищий рівень розвитку інтелектуальних вмінь.

Окрім практичної важливості, самостійна робота має велике виховне значення: вона формує самостійність не тільки як сукупність визначених вмінь і навичок, але і як рису характеру, що відіграє суттєву роль у формуванні особистості сучасного спеціаліста вищої кваліфікації.

У самостійних аудиторних роботах дуже важко зберегти характер повної індивідуальності, оскільки завжди присутній елемент колективної творчості, запобігти якому дуже складно. В такому випадку бажано забезпечити кожного студента окремим робочим місцем (один студент повинен займати один навчальний стіл), яке не повинно змінюватись протягом всього курсу навчання.

Виконання завдань потрібно якомога більше індивідуалізувати, чого можна досягти способами багатоваріантності завдань, внесення індивідуального завдання до загального, наприклад, крім запропонованих, скласти 5-6 власних господарських операцій.

На кафедрі обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету напрацьована ще одна ефективна схема індивідуалі-

зації навчання. Полягає вона в опрацюванні студентом наукової теми, яка пропонується керівником залежно від інтересів та уподобань студента. При цьому протягом усіх років навчання у вищому закладі студент пише реферати, контрольні, курсові, кваліфікаційні роботи на дану тему, а у разі проявленого хисту, вміння та бажання згодом працює над кандидатською дисертацією з цього напрямку.

3. *Якісне методичне забезпечення.* Навчально-методичне забезпечення курсу передбачає розробку наступних документів: 1) навчальна програма курсу; 2) робоча програма, яка розробляється на основі навчальної програми з урахуванням власної позиції викладача щодо змісту, програми, методики викладання, специфіки аудиторії; 3) плани семінарських занять; 4) методичні вказівки щодо самостійної роботи студентів; 5) методичні вказівки щодо проведення практичних занять; 6) пакети підсумкового контролю знань (екзаменаційні білети, тестові завдання); 7) критерії оцінювання.

Не слід зводити розробку методичної документації з курсу до формального заповнення таблиці. При розробці навчальної програми викладач повинен відповісти на запитання:

1. Яка основна стратегічна мета курсу та педагогічні цілі викладача?
2. На яких темах потрібно сконцентрувати зусилля?
3. Які економічні, виховні та правові особливості кожної навчальної теми?
4. Який необхідний студенту мінімум знань з кожної теми?
5. Якими методами викладання необхідно користуватися?
6. Які необхідно застосовувати форми контролю для закріплення знань та навиків?

Вищевказані способи підвищення якості вищої освіти потребують подальшої розробки у напрямку їх конкретизації в умовах окремого навчального закладу з метою удосконалення підготовки спеціалістів з обліку і аудиту.

1. Гуляєва Н. Український ВНЗ може крокувати вперед // Синергія. – 2003. – № 2 (6). – С.46-47.

2. Матеріали Другої міжнародної наукової конференції “Світова глобалізація економіки та її вплив на розвиток бухгалтерського обліку” // Вісник Житомирського інженерно-технологічного університету. Економічні науки. – 2002. – № 22.

3. Матеріали конференції “Бухгалтерський облік і контроль в управлінні підприємством” // Регіональні перспективи. – 2003. – № 2-3. – С.27-28.

4. Менеджмент малого и среднего бизнеса: проблемы, обучение, перспективы: Тезисы докладов Второй международной научно-методической конференции, 23-27 сентября 2002 г. – Севастополь: Изд-во СевНТУ, 2002. – 80 с.

Отримано 20.04.2004